

Disputatio medica inauguralis de tenesmo

<https://hdl.handle.net/1874/345159>

30

DISPUTATIO MEDICA
IN A U G U R A L I S
D E
T E N E S M O ,
Q U A M

FAVENTE MEDICORUM OMNIUM MEDICO

Auctoritate Magnifici D. Rectoris,

JACOBI VALLAN,

M. D. Praxeos & Institut. Med. Professoris Ordinarii,

N E C N O N

*Amplissimi Senatus Academici Consensu, Nobilissimaeque
Facultatis MEDICÆ Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS

Summisque in MEDICINA Honoribus, Insignibus, & omnibus
Prærogativis, ritè, legitimè, ac MORE MAJORUM consequendis,

Placida omnium censura, & publica disquisitioni subiecte

DANIEL HAVART, ULTRAJECTINUS.

Ad diem XXI. SEPTEMB. horis locoque solitis.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officinâ FRANCISCI HALMA, Academiae
Typographi, clō lōc xci.

Celeberrimis, Doctissimis VIRIS,

D. JACOBO VALLAN,

Med. Doctori, Praxeos, & Medicinæ institutio-
num, in celeberrimâ hâc Academiâ antecessori
Ordinario, h. t. Rectori Magnifico; practico præ-
clarissimo, prudentissimo, exercitatissimo, studio-
rum meorum ductori fidelissimo, candidissimo,

ambobus,
dum Spiri-
tus hos re-
get artus,
dum me-
mor ipse
mei, omni
amore, &
benevo-
lentiâ pro-
sequendis.

D. JOANNI MUNNICKS,

M. D. Reipublicæ Ultraject. poliastro, Medicinæ,
Anatomes, ac Botanices in Academiâ Patriâ Pro-
fessori Ordinario; anatomico nemini secundo,
practico felicissimo, doctissimo, studiorum meo-
rum præceptori, & consummatori, promotori
meo.

D. PETRO KETTINGH,

Amplissimorum, & Consultissimorum D. D. Scabinorum,
qui in *Bataviâ*, Societati *Indiæ Orientalis* subjectâ,
resident, à secretis vigilantissimo, fidelissimo, experien-
tissimo, amico ab incunabulis cognito, dum hâc luce fruar,
omni amoris specie honorando.

U T E T

Doctissimo expertissimo VIRO-JUVENI,

D. GERARDO BENOORDEN,

Med. Doctori apud *Amstelodamenses* solertissimo, practi-
co felicissimo, quondam in *Indiâ Orientali*, in regione,
quæ *Cormandel* dicitur, Contubernali fidelissimo, hic, &
illic amico intimè, & domesticè cognito, non fucatae ami-
citiæ testimonio prosequendo, ac indissolubili amoris
nexu, ad aras usque devincto.

*Hanc studiorum meorum messam, in amoris &
gratiarum testimonium, cum me ipso*

D. D. D.

DANIEL HAVART.

Auctor.

LECTURO. S.

omo (a) muliere natus brevis ætate, & satur commotione est: nam ut *Psalmes ait.* (b) In diebus ipsis annorum nostrorum sunt septuageni anni, aut, si finis valentissimi, octogeni anni, etiam excellentissimum eorum laboriosum est & molestum, quo festine exciso, avolamus: sic ut bene dictum sit. Homo bulla, nihil aliud est homo, quam

Fumus, Bulla, Vitrum, Glacies, Flos, Fabula, Fœnum. quis tam sagax, & perspicax est, ut omnia morborum genera, cum quibus misera gens mortalium consistari debet, enumerare, multo minus curare queat, miseri nascimur, miseriore vivimus, & sæpe miserrimi morimur.

Littora (c) quot conchas, quot amœna rosaria flores

Quotque soporiferum grana papaver habet

Silva feras quot alit, quot piscibus unda natatur;

Quot tenerum pennis aëra pulsat avis

tot adversis premitur homo, in cuius auxilium Altissimus creavit medicinam, & sapiens eâ utitur, ut quomodo possit miseris levamen præbeat: in numerum illorum redigi semper in animo fuit, & jam post exploratos progressus meos in medicinâ, à nobilissimâ facultate medicâ accepi ex more, quaternionem titulorum ut unum eligerem, non diu dubius, & anceps hæsi, illico enim Tenesmum elegi, hæc potissimum de causâ, quia per sesqui lustrum in Indiâ Orientali, crudeliter, & fere incredibili modo ab illo vexatus sum, donec tandem cum bono Deo, ope cusesam matrone, pie memorie, pristina sanitati sum restitutus, jam non ignarus hujus mali

(d) Miseris succurrere disco.

hunc ergo affectum pro ingenii tenuitate, & modulo explicare animus est: Q. F. F. Q. S.

Longe abest à me mentis arrogantia, qui non ad eloquentia gradum proventus, simplicissimo stylo theses meas adumbrabo, nam stylum ingeniosum, vel quaestiones Logicas, aut Philosophicas à me expectare frustaneum esset. Jam enim annis plusquam viginti quinque præterlapsis, quod trivialibus scholis, & Academiæ vale dixerim, & in Indiâ Orientali rarissime Romano idiomate usus fuerim, sine cum Ovidio cogor dicere

Et (e) pudet & fateor jam desuetudine longâ

Vix subeunt ipsi verba latina mihi.

Hæc præmonitis, recto gr̄ adu ad theses progrediar. Vale.

(c) Ovid.
trist. lib. v.
Eleg. 2.
vers. 23.
24. 25. 26.

(d) Virg.
æneid. lib.
1. vers. 360.

(e) Ovid.
trist. lib. v.
Eleg. 7.
vers. 57. 58.

DISPUTATIO MEDICA

INAUGURALIS

DE

TENESMO.

THESIS I.

E *Tenesmo* scripturus vocis etymologiã non longe morabor: Græce enim sonat *τενεσμου*, & significat tensionem, cum in eo assidua, & molesta tensio in podice sentiatur, & percipiatur.

I I.

Varie sunt apud varios auctores ejus definitio- nes: apud Fernelium *Tenesmus est recti intestini ulcus*. Dodonæus cap. 49. Et Forestus observ. 40. notant proprie *Tenesmum dici, ubi ulcus est in intestino recto, fierique ab intestini recti inflammatione, duris excrementis ibi hærentibus*. Platerus lib. 3. de vitiis pag. mihi 711. dicit, quando subcruenta, mucosa vel purulenta materia, in quã cruoris gutta interdum quoque apparent, per anum egeritur, tunc illa dejectio vocatur *Tenesmus, seu Te- nesmos*, sed omittis aliis, mihi præ cæteris arridet hæc definitio, quod *Tenesmus sit continuus, & fere inanis desidendi ac dejiciendi conatus, seu sti- mulus, in quo fere nihil præter mucosum quid, & subcruentum, aut puru- lentum excernitur.*

I I I.

Itaque locus affectus hujus morbi, est intestinum rectum, crassorum ultimum, nam quando tenuia intestina sola separatim, aut hæc vel illa solitarie, vel tenuia, & crassa utraque conjunctim exulcerata sunt, tum affectus *dysenteria* nominatur.

I V.

Causas divido in internas, & externas. Inter causas internas nume- rantur nimius influxus Spirituum animalium in intestinum rectum, quo intestinum illud ad excretionem solito molestiorem irritatur, & stimu- latur. Item humor pituitosus, viscidus, simulque acer, ita ut de sale, & de acido participet, qui humor facile intestini recti tunicis ad hære- re, atque adeo paulatim ulcus excitare potest, & suã irritatione,
& spi-

& spiculis continuis affluxum spirituum, & motum intestinorum peristalticum sæpe propter continuitatem accelerare, & sphincterem ita afficere, ut ipsum anum referet, & ad molestam excretionem stimulet. Sylv. prax. med. lib. 1. cap. 13. par. 26. de causis hujus morbi agens, dicit, *Tenesmus mucosâ purulentâque constans dejectione, humorem viscidum pituitosum simulque acrem acidum circa podicem adherentem, atque ibidem ulcus molestum rodendo excitantem, agnoscit causam.* Calculus quoque vesicæ magnus, ejus colli ulcus, tumor vicinarum partium, præsertim uteri, in gravidis, postremis mensibus, ascarides ab authoribus pro causis internis habentur.

V.

Quod etiam glandulæ intestinales causa esse possint, luce clarius patet, sic enim Joannes Conradus Peijerus in exerc. suâ, anat. med. de gland. intest. pag. mihi 84. scribit. *Certe mucus ille viscidus, tenax, sub cruentus, & aliquando purulentus in Tenesmo, haud aliunde quam è glandulis lenticularibus recti intestini proficisci videtur, quatenus eadem à sero acri, in ipsas translato, aut ibidem producto, primo in tumorem attolluntur, mox vero corruptæ in sanie abeunt, qua denudatas intestini fibras assidue rodendo, atque Spiritus è nervis ad anum copiose preritando, crebrum pruriginosumque dejiciendi conatum efficit: unde saniei istius momentum sanguinis, (e venulis, & arteriis arruiss elaps) striis cruentatum, unâ cum mucosâ intestinali, è reliquis glandulis integris suppeditato excernitur.*

V I.

Jam tempus est, ut ab internis, ad externas causas transeamus, quæ etiam variæ ab authoribus recensentur. Inter illas sunt injecti clysteres nimis acres: nimia vis suppositorii, in podicem intrusi; canalis Syringæ nimium asper, vel violenter intrusus; intemperies frigida ab infestione super lapide frigido; aut longiori in aquâ morâ; atque frigore pedum; sed hæc potius occasionalis causa dici possit, quia per se Tenesimum non inducit.

V I I.

Ad signa diagnostica quod attinet, hoc malum facile cognoscitur, si solummodo definitionem spectemus, assiduus enim adest dejiciendi conatus, in quo sæpe nihil ejicitur, nisi aliquid purulentum & subcruentum, cum dolore, modo majore, modo minore, qui rodens, & lancinans esse solet, sæpe etiam ardens, & mordicans cum pruritu. Stranguria accedit quoque, sed raro. Sic enim Hippocrates Medicorum facile

princeps *sect. 5. aph. 58.* ait: *Recto intestino inflammato, & venibus suppuratis urina stillicidium supervenit.* nonnunquam etiam prolabitur intestinum rectum & fit procidentia ani. Zylvius in *prax. med. lib. 1. cap. 14. par. 8.* dicit, *quando in crassi intestini parte postrema, recti nomine notâ; rodens, atque ad perpetuo desiderandum irritans dolor excitatur, dicitur Tenesmus.* Signa causarum discernuntur ex iis, quæ excernuntur, & ex affectibus conjunctis.

VIII.

Quod ad prognosin spectat, illam duce ratione, & comite experientia optime elicimus ex Aurelio Cornelio Celso *lib. 4. cap. 19. pag. 227.* ubi in hæc verba erumpit: *Id malum (loquens de Tenesmo) neque acutis, neque longis annumerari debet, cum facile tollatur, neque unquam per se jugulet.* Potest etiam hoc malum neglectum, reddi longæ durationis, & molestiæ, ut recte annotatum est à Galeno *lib. 6. de usu partium cap. 4.* quare istas ob rationes illud malum inter morbos ventris gravissimos numerat; hæc quoque ratione fordidum ulcus reddi, atque fistulam induci posse concipimus. Abortum causando, mediate mortem inferre potest, sic enim Hippocrates *sect. 7. aph. 27.* *mulieri in utero gerenti Tenesmus superveniens abortire facit.* Sydenham *sect. 4. cap. 3. pag. 158.* dicit. *Tenesmus post dysenteriam adultis, maxime grandævis haud raro exitialis, infantibus nihilominus perbenignus reperitur, qui ad menses aliquot ab eodem quandoque afficiuntur, sine quovis incommodo, modo res natura permittatur.*

IX.

Jamque omnibus causis, signis tam diagnosticis, quam prognosticis ritè trutinatis, nihil superest, quam ut vela contrahamus, ægrum levemus, & ad curam nos accingamus, quæ variat, pro variis causis, à quibus Tenesmus oritur: quoniam enim hic affectus dysenteriam ut plurimum comitetur, licet quandoque præcedat, aliquando sequatur, ideo curatio eadem est cum dysenteria, de quo morbo (ut pote extra scopum) nihil omnino dicam, sed consulantur de hoc affectu Platerus, Sennertus, Zylvius, Willisius, Sydenham & alii, etenim nemo dubitet, Tenesmum sæpius ex dysenteria oriri, id enim per experientiam multis authoribus notum est. *Si dysenteria in longum trahatur* (verba sunt Thomæ Sydenhami in *sect. 4. cap. 3. fol. 158.* & ex illo allata à commentatore in Paulum Barbetto, *pag. 187.*) *tandem intestina ordine quaque suo deorsum versus affici videntur, donec in rectum intestinum malum omne detruatur.*

datur, & in Tenesmum desinat, quo factò, longe secus ac in dysenteris, dejectiones stercorosa vehementissimum intestinis dolorem inferunt, alvi scilicet facibus teneriora adhuc intestina inter descendendum, radentibus, cum dejectiones mucosa eo tempore, inferiori tantum intestino, recto nempe, molestias creent, quo materia in eo solo conficitur, atque inde excernitur.

X.

Si Tenesmus oriatur ab induratis fæcibus, enemata humectantia, & emollientia conducunt ex aquâ hordei cum saccharo, & vitello ovi, quod si vero adeo dura fuerint excrementa, ut fistulam clysteris non admittant, tunc ex iisdem parandum est balneum, in quo æger tam diu sedere debet, donec fæces emollescant: Dodonæus pag. 446, & si tunc fæces non expurgentur sponte, tum aut enema ut prius, injiciendum, aut leve aliquod medicamentum propinandum, quo cum consentit Forrestus lib. 22. obs. 42. In hoc casu præcipuè oportet cavere, ne alia præter clysterem lenitivum adhibeantur, purgantia medicamenta non sunt propinanda, ante stercoris educationem, cum inde ægro maximum vitium immineret, affluentibus nimirum aliunde ex universo corpore ad priorem stercorum copiam, excrementis: ideo nunquam per os dabimus solutivum, nisi prius noverimus fæces molliores esse redditas, quod indocto, & imperito medico aliquando accidit, cujus historiam narrat Guainerius, hisce verbis *Humores ad stomachum rapti sunt, & vomitu violento educti, & pauperculum infirmum sæpius ad syncopen deduxerunt, frigidus sudore superveniente, & tandem in miseram mortem. Sed fomenta calida & lenia sunt adhibenda ex: gr: ex fursure. flor. chamil. melilot. &c.* Pro inunctione non satis laudari potest unguentum ex butyro insulso cum alcohol, id est cum Spiritu vini ad summam subtilitatem rectificato, lapidis scissilis (quos Belgice *Leijen* vocamus.)

X I.

Si vero proficiscatur ex Colico dolore, sequens Clyster post papaveris, & hyosciami usum injiciatur, quo miro modo levantur ægri, ut notat Dolæus pag. 324.

℞. Lactis bubuli in quo lapilli, marini, rotundi albi. (quæ circa littora maris inveniuntur) sæpius igniti, & extincti fuerint ℥vij.

Succi plantaginis ℥ij.

Vitell. ovor. no. 2. in lacte semel ebullitorum

M. F. Clyster repide injiciendus.

Hartmannus laudat *Chylerem ex jure vervecino*, & oleo cera ℥j. Prodest quoque suffimentum ex radicibus, & herbis verbasci, cum therebintinâ venetâ, ex quibus fiant trochisci. Item Scobes ligni quercini (Belgice *Rum van Ephen-hout*) & Balsamum Sulphuris, nec non fumus exceptus ex latere veteri, fumo denigrato (Belgice *oude Steenen uyt de schoo?steen*) cum aceto ferventi, ut scribit Forestus *obs.* 40.

X I I.

Si originem habeat Tenesmus à nimia refrigeratione, optimum remedium est brodium ex cerevisia nostra partibus quatuor, & gedanensis unâ, cum quantitate sacchari. Forestus *obs.* 41. notat de monacho ex aëre frigido Tenesmum patiente, cum dysuriâ, qui reliquis præmissis, miraculi instar curatus est, decocto diuretico emolliente, ex malvâ, parietariâ, buglossâ, violâ, boragine, agrimoniâ, capill. veneris, rad. fœniculi, apii, petroselini, glycyrrhizæ rasâ, semine anisi, althea, majorana, granatis, alkekeng, prunis damascenis ex aquâ decoctis, addito melle rosato ad ℥iiij; & parum sacchari, Hartmannus intus exhibet oleum mastichis ad guttas aliquot, cum aquâ menthæ, plantaginis, vel pulegii.

X I I I.

Majoris emolumenti sunt *Verbascum in lacte dulci coctum*, & spongia in illo madefacta ano applicata. Fomenta, suffimigia, infessus, inunctiones, illitiones, sacculus ex: gr.

℞. Mastichis ℥j.

Thuris ℥j.

Sem. Myrtillorum ℥i℥.

Flor. Ros. Rubr. sic. ℥ij.

F. Pulvis, pro suffimigio, fumum post secessum in sellâ perforatâ carbonibus ignitis, injecto pulvere, in anum recipiat, & à Tenesmo molestissimo æger liberabitur. Teste Petro Foresto *obs.* 39. lib. 22. Fomentum hoc modo paretur

℞. Summitat. anethi.

Tapsi Barbati.

Flor. Chamomill.

Melilot. an. Mj.

Baccarum Myrti.

Flor. Rosarum an. Pug. i.

Sem. lini.

Fœnugraci an. ℥ij.

Sacculus conficiatur ex *furfure*, in *vino adstringenti decocto*, & admoveatur ano.

X I V.

Si à calculo vesicæ procedat Tenesmus, curabitur extracto per lithotomiam calculo: si à partium vicinarum affectibus, per consensum excitetur Tenesmus, iis sublatis, & ipse tollitur. Cl. Sennertus. *lib. 3. part. 2. sect. 2. cap. 13. fol. 416.* Speciatim in Tenesmo, à quâ causâ etiam originem habeat, respiciendum ad materiæ viscidæ absterfionem, acris, & acidi correctionem, & doloris temperationem; ærem habeat æger, si possibile sit, temperatum, cibum ex jure carniû, gallinarum, cum pane tosto, & bene fermentato, oryfaceam pulvem, vitet pinguia, salsa, & omnes fere fructus horarios cane pejus, & angue; potus sit cerevisia tenuis, vel aqua hordei chalybeata, vinum rubrum adstringens, conciliet sibi somnum, quovis modo, in quem finem, si ipse ad somnum proclivis non sit, utatur laudanio opiato gr. 2. vel 3., animi affectus tristes exulent, & in Indiam, vel Pontum cum *Ovidio* ablegentur.

X V.

Coronidis loco hic addam methodum, quâ ipsemet in Tenesmo tractatus, & tandem curatus sum. Anno supra millesimum sexcentesimo septuagesimo quarto, in India Orientali vitam degens, incidebam in Tenesmum, nescio an è subitâ, & nimia refrigeratione, tempore æstivo, aut à nimio usu fructuum horariorum, cum illo morbo, per varios casus conflictatus & luctatus sum, ferme per septem integros annos, sine ullâ spe unquam recuperandæ sanitatis, totus emaciabar, sic ut pellis vix ossa tegetet, tandem adjuvante Deo, post frustra usurpata millena remedia, purgationes, inunctiones, suffimigia, infusiones, pristinæ, & tali, quâ hodie fruor, sanitati restitutus sum, consilio cujusdam matronæ (beatæ memoriæ) sequenti remedio

℞. *Sem. cumin. tosti pulverisati*
Sacchari albi a. partes aequales.

hunc pulverem sumpsit bis de die mane, & vesperi in cochleari.

Clyster quotidie bis vel ter injiciebatur, ex *lacte dulci, ovis, & therebinthinâ venerâ*, sæpe ex *solo lacte dulci*. Per tres vel quatuor menses utebar quotidie gr. 2. vel 3. *laudani opiati, in aquâ plantaginis, petroselinî, cinnamomi, vel simili.* Cibus erat, pulli ovo nunc nunc exclusi, assati; sine butyro, item cocti cum oryzâ, absque butyro & sale, lac arte coagulatum, (quod nos Belgice *Zaan* vocamus) cum oryzâ, jusculum

COROLLARIA.

D. DANIEL HAVART, I.

Sanitas est remotus medicina finis.

II.

Conceptio fetus non fit in utero, sed in ovario.

III.

Lac generatur ex chylō.

V.

*In plethorâ perinde est, in quâ corporis parte
vena secetur.*

V.

*In dysenteriâ, qua dysenteria, non convenit
vena sectio.*

.A I E P I A P H O I N E M A O C

Doctissimo, & Expertissimo

D. DANIELI HAVART,

*Cum summâ cum laude MÖRE MAJORUM
Medicinæ Doctoratum auspicaretur.*

Ost varios casus, post multa pericula *ponti*
In portus venit vestra carina suos
Quid non vidisti, quod te meminisse juvabit?
Quid non audisti, quod meminisse juvat?
PYTHIUS ARCITENENS, te nunc sibi jactat
alumnus,

Te GALENUS amat, teque MACHAON amat.
Mors fugiat procul hinc, & vos procul ite maligni
Morbi, vosque graves vos procul este febres,
Dejice mors falcem, truculentam desere messem,
HAVARTUS vobis tristia bella parat.
Portendo, magnos dabit huic *Medicina* triumphos
Si quo, nunc caput, hoc pede semper eat.
Si (quod non dubito) *praxis* respondeat arti,
Quam didicit, sique hic congruat ipse sibi.
Mænia, quæ poterunt te nunc assumere civem,
Præ reliquis cunctis, fausta que semper erunt,
Jam fugient procul hinc, morbusque & pallida febris,
Hæc figet regnum dulcis, & alma salus.

Amicitia ergo posuit

FRANCISCUS van BERGEN,
dictus MONTANUS, J.U.D.

H O N O R I
Præstantissimi, Doctissimi, Expertissimique
D. DANIELIS HAVART

Cum *Medicinæ* Doctor, solenniter & MORE MAJORUM
In illustri Academia ULTRAJECTINA
Renuntiaretr.

ULTRAJECTINAM fœlicem gratulor Urbem ;
Et vos Musarum Tempia dicata sacris.
Ecce ! sub Astrifero cum Divis ordine PALLAS
Descendit longâ, pandite læta fores !
Dicite Io, Juvenes, & Io bis dicite, Cani
Intrant AONII turba novena chori !
Insequitur PHOEBUS, Phœbum BELLONA triumphans ;
Quid numero ? vacuis alta querela Polis :
Grande aliquid ducunt ! secum sua quodque triumpho
Congrua Numen habet ! Victor in Urbe latet :
Post varios casus, post tot discrimina, fractum
Post aliis dominum, Victor HAVARTE, tibi,
Inclyta divinas meruit Victoria laudes,
Ut cœlum insolitò deseruere Dii ;
Flectere sic Superos, Victor, tua dicta valebant,
Sic rapuère Deos Scripta subacta tui.
Sic quoque Terricolæ nunquam tua facta silebunt ;
Immemor HAVARTI nullus in Orbe locus.
INDIA naturæ quæsentem condita novit,
Egregias dotes vidit uterque Polus ;
Sicque susurravit dudum tua fama per Orbem,
Altius ast Superi nunc resonare docent !
Accipe digna tuis, gratas agnosce Camænas,
Serta tibi nectunt, & meliora parant.
Fœlix TRAJECTUM ! crescit tua gloria tandem !
Huic tua nulla parem iustra tulère diem :
Candida semper erit, plaudant Juvenesque, Senesque,
Talibus & celebrent auspiciis celebrem.

*Jussit Amor carmen, jussitque Modestia Nomen
Adare, Amice, vale ; sit cecinisse satis.*

Aan mijn HEER
DANIEL HAVART,

Toen zijn Ed. in het openbaar van de PERSsing
redenkavelde, en bequaam geoordeeld wierd,
om tot DOCTOR MEDICINÆ
gepromoveerd te worden.

NON OMNIS MORIAR.

Oom hier die wijsheyd wild vergaren,
Aanschouw hem, die daar staat op stoel.
't Zal u meer voordeel kunnen baren,
Als 't sien van 's werlds dom gewoel.
Hy heeft de *Perffing* wel beschreven,
't Welk hier seer selden is geschied.

Om dat die quaal hem in zijn leven
Heeft pijn veroorzaakt, en verdriet.

Wie kan zijn reden wederleggen

En nemen van hem weg den lof,

In 't gene dat hy heeft te seggen,

Of stoten zijnen roem in 't stof.

Groeyt HAVART, in de wetenschappen

En in de Heel-konst meer, en meer,

Beklauter al de wijsheyds trappen,

Soo sal ook meerderen uw eer.

Breng nu dog altegaar *Laurieren*

Want hy op 't hoogst is roemens waart,

Om daar' sijn hoofd mee te vercierren

Soo lang hy hier is op der aard.

Geef raad, om yder te genesen,

Die tot u komt, of komen sal.

Soo sullen wy u dankbaar wesen,

Uw naam verspreyden over al.

Avunculo suo posuit.

S. C.

TER EERE
Van mijn HEER
DANIEL HAVART,

Als zijn E:na opentlijke twistreden over de
PERSING, publik tot Doctor in de
Medicyne gepromoveerd wierd.

SIC ITUR AD ASTRA.

Oe lieflijk wekt *Apol* zijn schrand're Zang-
Godinnen,
Tot luit en snaar-gezang: hoe wet elk brein
en sinnen,
Om, met de braaffte schagt, de onsterfelijke
lof

Van HAVARTS vlugge geest in goud te malen of.
Hy, die in sijne jeugd langs de *Indiaanse* strande
Heeft gins en weer gekruist, wiens iver altoos brande
Om daar dier volk'ren aard, gewoonte, zede en taal
Tot 't binnenst in te sien; *Hy*, die met so veel praal
En lof op *Cormandel* 't g'heym-schrijvers ampt beklede;
Die 't Hof van *Golconda* meer, als oit een, betrede;
Die my een boesem vriend verstrekte in dat gewest,
En door getrouwe raad droeg sorge voor mijn best;
Die daar ter plaatse leed de onlijdelijkste smarten
Van 's PERSINGS bitt're ween, komt zelfs die *quaal* nu tarter
Door sijn doorploegd vernuft, en wijst als 't Son-licht aan.
De *welbron* deser siekte, en waar s'ons komt van daan;
Haar *toeval*, en wat tot *genesings* grond kan strekken,
Weet hy wiskundig hier voor elks gesigt te ontdekken.

Door-

Doorwrogte DANIEL, wat onwaardeerlijk nut
Deeld gy t'hans 't menschedom me; wat sult g'een stale stut,
Een kop're rots en zuil de ellendige verstreken;
Hoe sult gy de *iver* van uw *amptgenoots* opwekken,
Wanneer de vlugge *faam* door *Oost*, *West*, *Suid* en *Noort*,
In weerwil van de *nijd*, uw *lof* sal brallen voort.
Lief dan, tot dat uw *deugd* en *konst* al-om geblonken,
't *Nakoomlingschap* uw *naam* mag sien in *marmer* pronken.

G. BENOORDEN.

